

УДК 618.3-06:616-022.7

*Л.В. Ринжук, В.Є. Ринжук**

БЕЗСИМПТОМНА БАКТЕРІУРІЯ: СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА МЕХАНІЗМИ КОЛОНІЗАЦІЇ СЕЧОВИВІДНИХ ШЛЯХІВ ПІД ЧАС ВАГІТНОСТІ

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці
*КМУ «Міський клінічний пологовий будинок № 1», м. Чернівці

Резюме. Проведено ретроспективний клінічно-статистичний аналіз 7599 історій пологів вагітних із безсимптомною бактеріурією на базі КМУ «Міський клінічний пологовий будинок № 1» м. Чернівці за період 2008-2010 років. Проведено оцінку культуральних проб сечі в даній категорії вагітних, якою встановлено переважання серед збудників безсимптомної бактеріурії представників кишкової групи мікроорганізмів. Та-

кож оцінено мікробний пейзаж піхви в даній групі обстежених і встановлено переважання в ньому представників кокової групи. Проведене дослідження показало, що висхідний шлях інфікування не є визначальним у генезі безсимптомної бактеріурії у вагітних.

Ключові слова: вагітність, безсимптомна бактеріурія.

Вступ. Відповідно до сучасних уявлень, визначення бактерій у сечових шляхах вагітних у більшості випадків ототожнюється з їх мікробно-запальним ураженням з огляду на те, що бактеріальний фактор загально визнаний як етіологічний ініціатор такого характеру захворювання. Разом із тим, ще в 1956 році Е. Касс звернув увагу дослідників на те, що інфекція є лише ключем у реалізації процесу запалення в сечових шляхах людини. На його думку, механізми, що призводять до бактеріурії, можуть принципово відрізнитися від тих, які забезпечують інвазію нирок [5]. Таким чином, більше 50 років тому була висловлена думка про існування безсимптомної бактеріурії і поставлене питання про правомірність визнання бактеріального чинника як етіологічного в патогенезі запальних захворювань органів сечової системи.

Безсимптомна бактеріурія – це такий стан, коли, за відсутності симптомів інфекції сечових шляхів, із сечі, взятої без катетера, висівають 10^5 або більше колоній будь-якого мікроорганізму в 1 мл [6]. Особливого значення ця проблема набуває у вагітних, оскільки створює серйозну загрозу для здоров'я матері і плода. Переконаливими є факти, які свідчать, що під час вагітності безсимптомна бактеріурія у випадках пізньої діагностики чи неадекватного лікування в 40 % випадків реалізується в гестаційний пієлонефрит [3,4]. Також безсимптомна бактеріурія належить до категорії патологічних форм, які є чинниками виникнення такого серйозного та навіть загрозливого для плода стану, як внутрішньоутробне його інфікування – однієї з основних причин перинатальної захворюваності та смертності. За даними Макарова О.В. (2004), найбільше значення у виникненні та розвитку внутрішньоутробного інфікування плода відіграють інфекції сечостатевого тракту [2].

На сьогодні відсутній єдиний погляд на переважний мікробний спектр ураження, характер якого принципово залежить від механізмів виникнення безсимптомної бактеріурії під час вагітності. За даними Туманової Л.Є. (2002), основною причиною її виникнення у вагітних є міхуро-

во-сечоводний рефлюкс, як результат дії прогестерону на гладеньком'язовий компонент різних органів та систем [3]. Базуючись на цьому, автор висловлюється за переважний висхідний шлях інфікування сечових шляхів у вагітних, коли мікробний агент потрапляє в це середовище інтраканалікулярним (по просвіту) варіантом розповсюдження з нижніх відділів уrogenітального тракту. До речі, такої думки на сьогодні дотримується більшість дослідників даної наукової проблеми [4, 6]. З іншого боку, Бердичевський Б.А. та співавт. (2003) мають підстави стверджувати той факт, що безсимптомна бактеріурія – це прояв автоагресії власних мікробних середовищ, яскравим прикладом яких є кишечник [1], а дана думка не зовсім узгоджується з висхідним шляхом колонізації сечових шляхів у вагітних.

Отож, єдиного погляду ні на механізми виникнення, ні на переважних збудників, ні на можливості реалізації впливу даного патологічного стану на плід у вигляді його внутрішньоутробного інфікування немає. Велика кількість досліджень, присвячених вивченню даної проблеми, з одного боку, свідчить про її актуальність для практичного акушерства, а з іншого, – не відображає системного підходу, а лише містить окремі наукові елементи, які переважно більшістю торкаються вивчення та апробації антимікробних препаратів, призначених для лікування даного ускладнення вагітності.

Мета дослідження. Провести порівняльну оцінку основного спектра збудників безсимптомної бактеріурії, їх видового складу та популяційного рівня колоніального навантаження порівняно зі спектром представників мікробного пейзажу піхви у вагітних із безсимптомною бактеріурією.

Матеріал і методи. Проведено ретроспективний клінічно-статистичний аналіз 7599 історій пологів КМУ «Міський клінічний пологовий будинок № 1» за період 2008-2010 років.

Результати дослідження та їх обговорення. Із загальної кількості обстежених (показник охоплення становив 96,7 %) позитивні культуральні

проби, що свідчать про наявність безсимптомної бактерурії, виявлені в 576 вагітних, що становило 7,58 % і дає нам підстави встановлення саме такого рівня розповсюдженості даного ускладнення в нашому регіоні. Оцінка видового складу мікрофлори сечі виявила наступне: частота виявлення *E.coli* (найбільш яскравого представника родини Enterobacteriaceae, який є компонентом нормальної мікрофлори кишечника) у бактеріологічному матеріалі сечі становила 59,90 % (345 випадків в абсолютних числах), причому з найвищим показником колоніального навантаження (до 10^9 КУО/мл). Показники популяційного рівня інших виявлених збудників знаходились у межах 10^5 - 10^6 КУО/мл. Крім того, родина Enterobacteriaceae, середовищем існування представників якої є фекалії людини, а за медичним значенням переважає на більшість збудників належить до категорії опортуністичних інфекцій, у позитивних культуральних пробах сечі вагітних із безсимптомною бактеріурією була представлена наступними видами мікроорганізмів: *Klebsiella pneumoniae* – у 9,02 % позитивних бактеріологічних проб (52 випадки в абсолютних числах), *Enterobacter aerogenes* – у 2,78 % (16 випадків), *Proteus mirabilis* – у 3,30 % (19 випадків), *Enterobacter cloacae* – 1,56 % (9 випадків), *Citrobacter freundii* – 0,87 % (5 випадків). По одному випадку в абсолютних числах (0,17 %) виявлені *Hafnia alvei*, *Providencia alcalifaciens*, *Morganella morganii*. Крім того, мікробний пейзаж сечі також представлений представниками родини Micrococcae (середовище існування – слизові оболонки, за медичним значенням – опортуністичні інфекції): *Enterococcus faecalis* – у 4,69 % культуральних проб (27 випадків у абсолютних числах), *S.haemolyticus* – у 3,47 % (20 випадків), *Str.viridens* – у 4,34 % (25 випадків), *S.aureus* – у 2,43 % (14 випадків), *S.epidermidis* – 0,69 % (4 випадки). У позитивних результатах означених бактеріологічних досліджень знайшли своє відображення також родини Pseudomonadaceae (*Pseudomonas aeruginosa* – у 1,04 % проб (6 випадків), *Pseudomonas putida* – 0,52 % (3 випадки)) та Neisseriaceae (*Alcaligenes faecalis* – у 1,23 % (7 випадків), *Acinetobacter lwoffi* – у 0,7 % (1 випадок)). У 2,60 % позитивних результатів виявлений представник грибків – *Candida albicans* (15 випадків у абсолютних числах).

Таким чином, питома вага представників кишкової групи інфекцій у культуральних пробах сечі вагітних групи обстеження становила 77,60 %. Представники кокової групи охоплювали 15,62 % позитивних результатів бактеріологічного дослідження. Представники інших родин мікроорганізмів траплялися рідко, практично випадково, у вигляді окремих позитивних проб, становлячи загалом питому вагу серед обстежених до 7 %.

У даної групи пацієнток нами проаналізовано результати бактеріологічного дослідження вмісту піхви. На противагу середовищу сечі, мікробний пейзаж піхви у вагітних із безсимптом-

ною бактеріурією був найбільш яскраво (у відсотковому відношенні) представлений представниками родини Micrococcae: *S.epidermidis* – 40,97 % позитивних культуральних проб (236 випадків у абсолютних числах), *S.haemolyticus* – 12,15 % (70 випадків), *Enterococcus faecalis* – 8,16 % (47 випадків), *S.aureus* – 2,60 % (15 випадків). Значний відсоток позитивних культуральних проб становив *Lactobacillus* – 17,01 % (98 випадків у абсолютних числах). У 12,50 % позитивних результатів виявлений представник грибків – *Candida albicans* (72 випадки у абсолютних числах). Щодо кишкової групи мікроорганізмів, то родина Enterobacteriaceae у позитивних культуральних пробах піхви вагітних із безсимптомною бактеріурією представлена наступними видами мікроорганізмів: *E.coli* – у 3,55 % позитивних бактеріологічних проб (20 випадків у абсолютних числах), *Klebsiella pneumoniae* – у 1,21 % (7 випадків), *Enterobacter aerogenes* – у 0,35 % (2 випадки), *Proteus mirabilis* – у 1,21 % (7 випадків), *Enterobacter cloacae* – 0,35 % (2 випадки).

Отже, питома вага представників кишкової групи інфекцій у культуральних пробах піхви вагітних із безсимптомною бактеріурією становила загалом до 7,0 % на противагу мікробному пейзажу сечі в даної категорії вагітних. Представники кокової групи презентувалися в бакзасівах із піхви найбільш яскраво – 63,88 % позитивних культуральних проб. Питому вагу серед представників мікробного пейзажу піхви вагітних із безсимптомною бактеріурією становили *Lactobacillus* – 17,01 % та *Candida albicans* – 12,50 %. Окремо хотілося б зауважити, що за видовим складом у жодному випадку обстеження не відмічалось збігу мікрофлори піхви та сечі.

Висновки

1. Частота розповсюдженості безсимптомної бактеріурії, за даними проведеного дослідження, становить 7,58 % при показнику охоплення дослідженням 96,7 %.

2. Серед переважних збудників, виявлених у позитивних культуральних пробах сечі даної категорії обстежених, переважають представники кишкової флори з високим показником колоніального навантаження.

3. Серед представників мікробного пейзажу піхви у вагітних із безсимптомною бактеріурією переважають представники кокової групи.

4. Проведене дослідження яскраво констатує, що висхідний шлях інфікування не є визначальним у генезі безсимптомної бактеріурії у вагітних.

Перспективи подальших досліджень. Зважаючи на переважання серед збудників безсимптомної бактеріурії представників кишкової групи та на відсутність зв'язку між флорою піхви та сечі, перспективним напрямком подальших досліджень є вивчення механізмів міграції збудників під час вагітності з автогенних середовищ організму, представником яких є кишечник.

Література

1. Бердичевский Б.А. Бессимптомная бактериурия как проявление синдрома активации и персистенции микрофлоры в динамике адаптации человека к стрессу / Б.А. Бердичевский, В.В. Цветчих, Г.Я. Лернер // Урология. – 2006. – № 2. – С. 12-16.
2. Макаров О.В. Современные представления о внутриутробной инфекции / О.В. Макаров, И.В. Бахарева, А.Н. Таранец // Акушерство и гинекол. – 2004. – № 1. – С. 10-13.
3. Туманова Л.Е. Применение препарата Монура у беременных с бессимптомной бактериурией / Л.Е. Туманова, А.И. Ищенко // Здоровье женщины. – 2002. – № 1 (9). – С. 94-95.
4. Яковлева Э.Б. Бессимптомная бактериурия: современные взгляды на проблему лечения / Э.Б. Яковлева, Н.В. Гребельная // Здоровье женщины. – 2005. – № 4 (24). – С. 34-37.
5. Kass E.H. Pyelonephritis and bacteriuria. A major problem in preventive medicine / E.H. Kass // Ann. Int. Med. – 1956. – Vol. 56. – P. 46-53.
6. Наказ МОЗ України № 906 від 27.12.2006 р. «Перинатальні інфекції».

БЕССИМПТОМНАЯ БАКТЕРИУРИЯ: СОВРЕМЕННЫЕ ВЗГЛЯДЫ НА МЕХАНИЗМЫ КОЛОНИЗАЦИИ МОЧЕВЫВОДЯЩИХ ПУТЕЙ ВО ВРЕМЯ БЕРЕМЕННОСТИ

Л.В. Рынжук, В.Е. Рынжук

Резюме. Проведено ретроспективный клинико-статистический анализ 7599 историй родов беременных с бессимптомной бактериурией на базе КГУ «Городской клинический родильный дом № 1», г.Черновцы за период 2008-2010 годов. Проведено оценку культуральных проб мочи у данной категории беременных, которая установила преобладание среди возбудителей бессимптомной бактериурии представителей кишечной группы микроорганизмов. Также оценено микробный пейзаж влагалища у данной группы обследованных и констатировано преобладание в нем представителей кокковой группы. Проведенное исследование показало, что восходящий путь инфицирования не является ведущим в генезе бессимптомной бактериурии у беременных.

Ключевые слова: беременность, бессимптомная бактериурия.

ASYMPTOMATIC BACTERIURIA: CONTEMPORARY VIEWS ON THE COLONIZATION MECHANISMS OF THE URINARY TRACT DURING PREGNANCY

L.V. Rynzhuk, V.Ye. Rynzhuk

Abstract. A retrospective clinicostatistical analysis of 7599 labour case histories of gravidas with asymptomatic bacteriuria has been performed, spanning the period from 2008 to 2010 on the base of CMF – Municipal Clinical Maternity Home No1 in Chernivtsi. An evaluation of urine culture samples in this particular cohort of gravidas has been performed. A prevalence of representatives of the intestinal group of microorganisms among the causative agents of asymptomatic bacteriuria has been established on the basis of this evaluation. The microbial spectrum of the vagina in this particular group of subjects has also been evaluated and a predomination of representatives of the coccal group has been found out in it. The research carried out by the authors has demonstrated that the ascending route of infection is a decisive one in the genesis of asymptomatic bacteriuria in gravidas.

Key words: pregnancy, asymptomatic bacteriuria.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)
Municipal Clinical Maternity Home No1 (Chernivtsi)

Рецензент – проф. О.А. Андриць

Buk. Med. Herald. – 2012. – Vol. 16, № 2 (62). – P. 108-110

Надійшла до редакції 02.03.2012 року